DUCHOVNÍ BELETRIE

Stín Otce

Jan Dobraczyński

Příběh o Josefovi z Nazaretu

EDICE DUCHOVNÍ BELETRIE

JAN DOBRACZYŃSKI

STÍN OTCE

PŘÍBĚH O JOSEFOVI Z NAZARETU

Paulínky

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Dobraczyński, Jan, 1910-1994
[Cień Ojca. Česky]
Stín Otce : příběh o Josefovi z Nazaretu / Jan Dobraczyński ; přeložila Marie Havránková. -- 6. vydání. -- Praha : Paulínky, 2024. -- 335 stran. -- (Duchovní beletrie)
Přeloženo z polštiny

ISBN 978-80-7450-465-5 (brožováno)

* 821.162.1-31 * 27-236.5 * 27-36 * 929 * 94(394.5) * (394.5) * (0:82-311.6) * (0:82-312.6) * (0:82-312.2)
– Josef, svatý, činný 1. století
– biblické postavy -- 1. století
– biblické události -- 1. století
– křesťanští světci -- 1. století
– Palestina -- dějiny -- 1. století
– polské romány
– biografické romány
– historické romány
– náboženské romány

821.162.1 - Polská literatura [25]
929 - Biografie [8]

Všechna práva jsou vyhrazena. Bez písemného souhlasu nakladatelství Paulínky není dovoleno veřejně publikovat či jinak šířit jakoukoli část textu této knihy.

© Aleksandra Dobraczyńska
Translation © Marie Havránková
© Nakladatelství PAULÍNKY, 2024
www.paulinky.cz

ISBN 978-80-7450-465-5 (tištěná kniha)
ISBN 978-80-7450-500-3 (pdf)
ISBN 978-80-7450-501-0 (ePub)
ISBN 978-80-7450-502-7 (mobi)

6. vydání

PRYMAS POLSKI

Drogi Panie,
w „Cieniu Ojca" odsłoniłeś
Światło Opiekuna Jezusa
i Jego Dziewiczej Matki...
Pomogłeś zrozumieć nam
św. Józefa...
Bóg Ci to wynagrodzi...

+ Stefan Kard. Wyszyński
Prymas Polski

Warszawa, 19. III. 1979

Drahý Jane,

ve své knize „Stín Otce" jsi odkryl světlo Ježíšova pěstouna a jeho neposkvrněné Matky… Pomohl jsi nám porozumět sv. Josefovi…

Bůh tě odmění…

Stefan kardinál Wyszyński,
primas polský

Varšava, 19. 3. 1979

Je dobré, že mluvíme o její milosti,
ale především ji musíme následovat.
Je lepší, když ji následujeme, než když ji obdivujeme,
vždyť její život byl tak prostý…
A jak byl plný strastí, jak plný zklamání!
Kolik výčitek lidé činili dobrému svatému Josefovi.
Kolikrát mu nechtěli zaplatit za jeho práci.
Byli bychom velmi udiveni,
kdybychom věděli, jak trpěli…

sv. Terezie od Dítěte Ježíše

Část první

ŽENA

1

Žár poledního slunce, vměstnaný do úzké uličky, byl téměř hmatatelný. Vybělené zdi zářily oslepujícím jasem. Malý oslík, přivázaný ke kmeni akácie se sedřenou kůrou, měl smutně svěšenou hlavu a jen se hněvivě pleskal ocasem do boků, jak ho obtěžovaly mouchy. Kousek dál na cestě seděly dvě děti a hrály si v písku. I přesto, že byly zabrány do hry, chlapec se vzpřímil, když se po cestě blížil vysoký širokoplecí muž, a řekl:

„Pokoj tobě, strýčku Josefe."

„I tobě, Judo," odpověděl muž.

Na chvilku se u dětí zastavil. Přátelsky poplácal chlapce po zádech a usmál se na děvčátko, které zůstalo sedět a jen zespodu hledělo na muže svýma velkýma černýma očima.

„I tobě, Sáro," řekl jí.

Vydal se dál. Šel pomalu, ponořen v myšlenky. Děti otočily hlavy a dívaly se za ním.

Zastavil se u dvířek ve zdi. Než do nich vstoupil, zavřel na chvíli oči a zašeptal: „Baruch ata Adonaj, melek ha-olam." Byla to jedna z *berach*, které se odříkávaly během dne, při různých příležitostech; tato se říkala před vážným rozhodnutím. Teprve potom otevřel skřípající, tak důvěrně známá dvířka. Sám je kdysi udělal.

Za dvířky byl příjemný stín, sluncem prohřáté listy a tráva silně voněly. Podél zdi se vcházelo úzkou pěšinkou do zahrady. Nad ní se rozkládaly větve starého fíkovníku jako střecha. Okolo stromu se silnou, uzlovitou kůrou se

nacházel malý plácek. Slunce pražilo skrze listy a rozsévalo všude kolem mihotající se záblesky světla. Kdysi, když byl ještě dítě, mu tento plácek připadal velký – bylo to místo na hraní. Dnes byl směšně malý.

Člověk, který ležel na lůžku pod stromem, byl i v slunečním žáru přikrytý malou pruhovanou houní. Již z dálky bylo slyšet jeho těžký, sípavý dech. Josef přistoupil blíž a naklonil se nad ležícího muže. Starý muž dřímal. Prořídlé bílé vlasy se mu kolem hlavy vznášely jako prachové peří zvířené vzduchem. Ústa, v nichž už zbylo jen pár zubů, měl pootevřená a rty se ztrácely v bílém plnovousu. Ruce s naběhlými žilami ležely na houni a lehce se chvěly. Starý člověk měl na prstě silný, tlustý prsten, ovázaný nití, aby mu nesklouzl dolů.

Josef poodstoupil a usedl na nízkou stoličku, rozhodnut trpělivě počkat, až se spící probudí. Všude panovalo ticho, listí se ani nepohnulo. Ptáci ve větvích usnuli. Nehybné, jakoby z hlíny uhnětené ještěrky se vyhřívaly na slunci. Občas se nečekaně pohnuly a rychle, nehlučně přeběhly z místa na místo, aby opět ztuhly v nečinnosti o kousek dál. Pouze v trávě skryté cikády odměřovaly svým cvrkotem čas. Josef, ruce opřeny o kolena, začal odříkávat novou *berachu*: „Blahoslaven buď, věčný Pane, Vládce všehomíra, za ticho, které sesíláš na svůj lid, aby mohl rozjímat o Tobě a ctít Tvou vůli…“

Od dětství miloval ticho. Promlouvalo k němu víc než zvuky a hlasy. Vyžadovalo jediné: čekání. Kolem dokola běžel život – bouřlivý a halasný. Padalo tolik zbytečných slov, tolik nepromyšlených výtek, tolik slibů, které ve skutečnosti nic neznamenaly… V proudu těchto slov byl on se svým tichem jako kámen spočívající na dně potoka. Čekal – a nevěděl nač. Čekal na to, co mu mělo sdělit ticho.

Každý večer, když polevilo vedro, ozývaly se za vsí bubínky a flétny. To se mládež scházela k zábavě a k tanci. Chodívali tam i mladší Josefovi bratři. Z dálky se k němu nesly veselé hlasy, smích i tleskání…

Nikdy s bratry nešel. Ne, že by ho k zábavě nic nelákalo. Byl přece mladý muž. Přicházely chvíle pokušení. Volání ticha zápasilo s voláním srdce. Ale ticho vždy zvítězilo.

Dny plynuly naplněny prací v dílně. Práci přerušovalo jen odříkávání *berach*. O *šabatu*, v den společných modliteb, chodíval do synagogy. Když přišel jeho den, oblékl si *talit*, vstal ze svého místa a přistoupil k pultíku, aby z *chazanových* rukou převzal svatý svitek *Tóry* navinutý na dřevěnou tyč. Pak silným hlasem přečetl text, obrácen tváří v tu stranu, kde se nacházel Chrám, stále ještě nedostavěný.

V dílně měl pořád mnoho práce. Nikdy se nestalo, že by nikdo nepřišel. Svou poctivostí a zručností byl znám široko daleko. A za práci přitom nežádal mnoho. Nikdy nesmlouval. Když stanovil cenu, vědělo se, že si pro sebe počítá pouze skromnou odměnu. Také uměl vždy dodržet slíbený termín.

V jeho dílně stále štěbetal hoblík a klepalo kladívko. Často se zde ozývaly i dětské hlasy. On, tak mlčenlivý člověk, miloval děti a rád si s nimi povídal. Dětské zájmy ho lákaly víc než záležitosti dospělých. V dílně se vždycky našlo hejno malých diváků. Dívali se, jak pracuje, vyptávali se a on jim odpovídal. Někdy zavolal na některého chlapce a dal mu do ruky pilku nebo hoblík. Ukazoval mu, jak se nástroje drží, jak se s nimi zachází. Nechával chlapce zpracovat kousek dřeva. Někdy chválil a upřímně šikovného učně poklepal po rameni, jindy pokyvoval hlavou a vysvětloval chyby. Všechny děti ve vsi mu říkaly strýčku. Tento titul mu ostatně náležel i jako nejstaršímu v rodu.

Dvířka, kterými vstoupil do zahrady, vrzla. Na pěšině u zdi zahlédl přicházet dva muže. Šli pomalu a důstojně, byli bohatě oblečeni, v cizokrajném oděvu, a měli i nezvykle přistřižené plnovousy. Na pláštích neměli Zákonem předepsané střapce. Oba patřili k jeho rodu, ale již před lety opustili rodnou vesnici a usadili se daleko, až v Antiochii. Stali se z nich bohatí kupci. Dnes přijeli na návštěvu.

Poklonili se Josefovi a on odpověděl na jejich poklonu.

„Pokoj vám."

„Pokoj tobě. Jsi jistě Josef, syn Jakubův?" zeptal se jeden z příchozích.

„Jak pravíš."

„Včera jsme hovořili s tvým otcem. Přál si, abychom přišli ještě jednou a dokončili rozhovor v tvé přítomnosti. Ale jak vidím, tvůj otec spí."

„Nesmím ho budit."

„Říkáš to, jako bys byl malý chlapec," zasmál se druhý z kupců. „A přece už jsi dávno dospělý, a dokonce prvorozený. Přišli jsme vlastně, abychom si promluvili o tobě."

Těžký dech spícího muže se stal nepravidelným. Otevřená ústa se zavřela, tváří jako by projela křeč. Průsvitná víčka se pomalu zvedla a odhalila oči. Starý člověk nejprve vypadal, jako kdyby nechápal, co vidí. Ale brzy se na jeho tváři objevilo poznání.

„Ach, to jste vy? Dobře, že jste přišli. Moc dobře. Josef je tu také?"

„Tady jsem, otče."

Stařec ukázal na syna.

„Už jste se seznámili? To je Josef, můj nejstarší."

Kývli hlavou, jako by se vítali teprve nyní.

„Rádi mu prokážeme úctu, přestože je tak mladý, jako budoucí hlavě rodu," řekl jeden z kupců. V jeho hlase se

však neozvala pokorná podřízenost, spíš přezíravost. Oba vypadali jako bohatí lidé. Na prstech se jim třpytily prsteny, krásné a drahé, pečlivěji vypracované než ten, který zdobil Jakubovu ruku. Na krku měli zlaté řetězy a na nich pověšeny kupecké pečetě. Ten, který nyní mluvil, měl také zlatou pásku ve vlasech a kroužek v uchu. „Jistě," pokračoval, „rody už se dnes netěší takové vážnosti jako kdysi. Jsou roztroušeny po světě…"

„My jsme však na svůj rod nezapomněli," připojil se druhý kupec. „To, co se stalo naposledy…"

Jakub vysoko zvedl obočí.

„Vyprávěj o tom ještě jednou."

„Asi to všichni dobře víte. Myslím vraždu Mariamniných synů." Kupec, který mluvil nyní, nebyl tak křiklavě oblečen jako jeho druh. Tvář měl úzkou a hubenou, oči skryté ve vějířcích vrásek. Vlasy se mu červeně leskly. „Udělal to šikovně. Všude rozhlásil, že se provinili. Téměř plakal, když říkal, že chystali spiknutí proti vlastnímu otci. Tak rozbouřil lid Jericha, že lidé byli schopni ukamenovat každého, kdo by stranil mladým knížatům. Ty pak povolal do Sebaste a nechal je uškrtit."

„Takhle vyhubil celý rod Hasmoneovců," přidal se první z příchozích. „Královský rod. Kdo by ho teď mohl připravit o korunu judského krále? A svým nástupcem udělal syna arabské kuběny."

Nastalo ticho, jen zpěv cikád bylo slyšet ještě hlasitěji. Do ticha se ozval dýchavičný Jakubův hlas:

„Ano, to vše se doneslo až k nám. Ale co s tím má společného náš rod?"

Kupci na sebe významně pohlédli.

„Víme," řekl ten s hubeným obličejem, „že Herodes rozkázal svým špehům, aby se poohlédli po členech našeho

rodu. Já i Menahem jsme se přesvědčili, že naše domy obcházejí nějací podezřelí lidé."

„Tady nikdo nebyl," řekl Jakub. V hlase starého patriarchy zazněla hrdost. „Jsme svatý rod. Hospodin nad námi bdí. Kdyby se kdokoli pokusil vystoupit proti nám, celý Izrael by povstal na naši obranu."

Oba kupci se ironicky usmáli.

„Příliš jsi si jist, Jakube," zvolal Menahem. „Myslíš, že stále žijeme v dobách, kdy se děly zázraky a kdy Nejvyšší chránil Izrael na každém kroku. Ale to už je historie, o které se dnes vypráví jen v synagogách. Náš rod byl kdysi významný. Byl to královský rod. Ale od té doby přešla staletí. Rod se rozpadl. Jedněm se vedlo dobře, jiní zchudli… Vy, kteří jste zůstali zde, na našem starém místě, jste jenom ostrůvek starých vzpomínek. Nejednou jsem říkal Fiabovi," ukázal na kupce s červenými vlasy, „abychom nezapomněli, že v Betlémě stále žijí lidé z našeho rodu. Kdyby některá z našich dcer potřebovala ženicha, mohli bychom jí odtud přivést poctivého mladého člověka…"

„Právě tak, jak tomu bývalo kdysi…," dodal Fiaba.

„Právě tak," protáhl Menahem. „Rodinné svazky jsou pěkná věc. Ale od chvíle, kdy si Herodes všiml našeho rodu, to může být také nebezpečné. Vlastně proto jsme přijeli…"

„Povězte, co chcete."

Oba kupci na sebe opět pohlédli. Fiaba sklopil oči a ztěžka otáčel prsteny na své ruce.

„Bylo by lepší," pronesl, „aby rod nebyl pohromadě, tak jak je, ale aby si členové rodu hledali štěstí ve světě jako my…"

„Ty bys chtěl," v Jakubově hlasu se ozvalo zděšení, „aby všichni opustili zemi Davidovu?"

„Zapomeňme už jednou na Davida!“ vybuchl netrpělivě Menahem. „Farizeové pořád vyprávějí o nějakém Davidově potomkovi. A Herodovi špehové jen nastavují uši! Nechci ztratit všechno, co mám, i život, jen proto, že jsem měl před staletími v rodě nějakého krále! A on,“ ukázal na Fiabu, „také ne!“

Zmlkl a znovu zavládlo ticho. Jakubova hruď se zdvihala rychlým dechem, ústa v bílých vousech se chvěla.

„Říkal jsi věci bezbožné,“ vyjekl.

„Ne, ne,“ Fiaba se snažil zmírnit Menahemův výbuch. „On nemyslel na nic bezbožného. Má strach o celý rod. Řekl jsem: Bylo by dobré, kdyby se členové rodu rozešli. Ale samozřejmě, všichni odejít nemohou a nemusí. Ti, kteří obdělávají zemi a stali se *amhorci*, nebijí tolik do očí. Jde jen o ty, kteří mají jistý význam…“

Oba významně pohlédli na mladého člověka, který seděl vedle a který až dosud mlčel. Jakub řekl:

„Vidím, že myslíte Josefa. Je *naggar*.“

„A právě proto je známý,“ pravil Fiaba. „Sotva jsme přijeli do Jeruzaléma, už jsme o něm slyšeli. Říká se, že je nejlepší *naggar* v celém Judsku.“ Fiaba se otočil k Josefovi. „Je to pravda, že za tebou přicházejí lidé až z daleka? Že ti dávají práci i královští úředníci?“

„Stává se to.“

„Tak vidíš sám,“ Fiaba znovu mluvil k Jakubovi. „Špehové o tom jistě vědí.“ Ještě jednou se obrátil na Josefa:

„Máš mezi svými přáteli mnoho farizeů?“

Josef zavrtěl hlavou.

„Neznám žádného farizea. Snad jenom ty, kteří si ke mně do dílny přišli objednat práci.“

„To stačí!“ vložil se Menahem. „Farizeové zešíleli a to jejich šílenství může přivést celý národ do neštěstí. Chystají

vzpouru, hlásají něco o jakýchsi proroctvích, neposlouchají Herodovy rozkazy. Již jednou je krvavě potrestal. A oni začínají zas. Herodes je v podstatě moudrý král…“

„Je to prokletý potomek Izmaelův!“ vydechl Jakub.

Menahem mávl netrpělivě rukou.

„To už je také minulost! A zapomenutá! Herodes střeží mír a umí se dobře dohodnout s Římany. Všichni z toho máme užitek. Ať si je králem on nebo jeho synové, jen když budeme moci bezpečně obchodovat…“

„Ale vždyť on vraždí…,“ koktal Jakub. „Sám jsi to říkal.“

„A kdo dneska nevraždí? Hasmoneovci zabíjeli zrovna tak. Všechno se dá zařídit nožem nebo jedem. Znám mnoho lidí, kteří žijí jen z přípravy jedů. A věř mi, že dobře!“

„Je to prostopášník!“ rozhořčil se Jakub. „Vyprávějí se nechutné věci o tom, co se děje na jeho dvoře. Slyšel jsem, že tam znásilňují děvčata, a dokonce i chlapce…“

„Jakube, ty zde žiješ jako za dob praotce Abraháma,“ řekl Fiaba. Pohladil si vousy. „Tak jako u Heroda je tomu na celém světě. Stejné je to u cézara v Římě. Takový je svět. My ho nezměníme. Nemůžeme trvat na starých zvycích a jen se zlobit a rozčilovat. Samozřejmě, všechno se musí dělat rozumně. Vědění a moudrost přicházejí z Říma. A my nemůžeme být hloupější než ti, kteří vládnou světu… Ale o tom jsme nemluvili, že? Jde o to, že si Herodes všiml našeho rodu. Jistě by se to nestalo, kdyby nebylo těch řečí farizeů! To oni z něho dělají to, co je! Ale když už se to stalo, tak se domnívám, že pro bezpečnost celého rodu,“ položil důraz na poslední slova, „ti, na něž je upřena pozornost, nesmějí pobývat tady, v Betlémě… Myslíme si, že Josef musí odjet. Mohl by jet s námi do Antiochie. Je to pěkné, velké a bohaté město. Najdeme mu práci, oženíme ho. A proč se vlastně ještě neoženil? Muž v jeho věku už má být otcem.“

Jakub neodpověděl, jen silně semkl ústa a zavrtěl hlavou. Fiaba přenesl pohled na Josefa. Mladý člověk udělal rychlý pohyb rukama, který nic nevysvětloval. Nebylo lehké to vysvětlit. Mnohokrát mu nabízeli manželství. Otec naléhal, žádal ho, aby se konečně rozhodl. Celá rodina byla netrpělivá. Nejstarší syn, budoucí hlava rodu… „Na co čekáš?“ ptali se ho. „Na nějakou královnu? Cožpak je v Judsku málo hezkých dívek? Mohl by sis vybrat i z dcer kněží.“ Josef však i přes všechny domluvy stále otálel.

„Dotkli jste se bolavého místa,“ řekl Jakub. V jeho chvějícím se hlase byl smutek i nevraživost. „Bude mu dvacet čtyři let. Nejvyšší čas, aby se rozhodl!“

„Rozhodne se, když pojede s námi,“ promluvil Fiaba. „Uvidí svět, rozhlédne se. Najdeme ti jistě ženu,“ mrkl chápavě na Josefa. „Hezkou i bohatou…“

Josef mlčel. Znovu zavládlo dlouhé ticho.

„Pověz – co si myslíš o tom, co říkali Menahem a Fiaba?“ zasípal nad synem Jakubův hlas.

„Nezdá se mi, že by bylo správné, abych s nimi jel,“ odpověděl. „Nevěřím v nebezpečí, o kterém mluví. A do světa mě nic netáhne…“

„Ty jsi zcela zhloupl v tom vašem betlémském zapadákově!“ zasyčel Menahem.

„Nezlob se, Menaheme,“ snažil se Fiaba jako obvykle zmírnit výbuch svého druha. „Mluví tak, protože neví, jak vypadá svět. Jistě si myslíš,“ obrátil se na Josefa, „že jsme zapomněli na víru, čistotu a Zákon. Je pravda, že nejsme takoví jako zdejší lidé. Žijeme mezi *góji*, nemůžeme se od nich příliš odlišovat. Nač popuzovat lidi? Ale doma, sami mezi sebou, dodržujeme předpisy. Říkám ti: Pojeď s námi.“

„Já ti říkám totéž: Pojeď," navázal smířlivě Menahem. „Co tě tu drží? Dobrý *naggar* jako ty si všude poradí a získá i uznání."

„Dokonce si u nás i víc vyděláš. Budou si tě víc vážit a lépe ti zaplatí. U nás je za co utrácet peníze."

„Netoužím po bohatství," řekl Josef.

„Bohatství svědčí o milosti Hospodinově," nepřestával Josefa přesvědčovat Fiaba.

„A přesto Hospodin Jobovi všechno vzal…"

„Nebudu se s tebou přít, neznám tak dobře knihy. Ale v synagoze se přece často říká, že hříšným Hospodin nepomůže. Myslíš si snad něco jiného?"

„Hospodin žádá, abychom pomáhali chudým."

„Ale co chudí – když nejsou hříšníci, jsou jistě hlupáci a lenoši!" vpadl do hovoru ještě jednou Menahem. „Právě z takových hlupáků a lenochů si farizeové udělali své příznivce. Vykládají jim o *Mesiáši*, který přijde a dá každému bohatství. Za nic – dočista bez práce! A takovými žvásty pobuřují a podněcují lid ke vzpouře! Budeš-li mluvit také tak, Herodes udeří. A pak bude trpět celý rod."

„Ano, celý rod by mohl vymřít," v dosud klidném Fiabově hlase se probudila naléhavost. „Proto musíš odjet!" Obrátil se na starého patriarchu: „Jakube, musíš mu to přikázat!"

Jakub si pomalu a důstojně hladil svůj bílý vous. Nyní, když se i Fiaba přestal ovládat, jako by vůdce rodu nabyl klidu.

„Slyšel jsi to všechno?" zeptal se syna. Josef přikývl. Jakub, stále si hladě vousy, pokračoval: „Nelíbilo se mi, co říkali. Ne, nelíbilo. Ale v jejich slovech je něco pravdy. Já brzy zemřu. Jsi můj nejstarší syn. Budoucí hlava rodu. Kdyby

Herodes opravdu obrátil svou pozornost na náš rod a poslal sem své vojáky – nechci, aby tě zde nalezli. Souhlasím, že musíš odjet. Žádám to. Herodes je starý, zanedlouho zemře. Pak se vrátíš…“

V Josefovi se svářil protest proti rozkazu, který obdržel, s úctou k otci. Až dosud se ještě žádnému jeho rozkazu nevzepřel. Když na něho otec naléhal, aby se oženil, pouze prosil, aby mohl své rozhodnutí odložit. „Dovol mi, otče,“ říkal, „abych nalezl tu, na kterou čekám…“ Nyní se však nedalo nic odkládat. Musel buď poslechnout, nebo otevřeně vystoupit proti. S úctou hleděl na otcovu unavenou, propadlou tvář. Pamatoval si, jak vypadal kdysi – jak byl silný a krásný. A věděl také, jak ho má rád. Chápal, jak velká je to pro něho oběť, když posílá svého syna do světa ve chvíli, kdy se sám chystá na smrt: vzdát se toho, který mu je nejdražší, zříct se jeho přítomnosti ve chvíli smrti, nemoci mu položit ruce na hlavu a předat, co náleží… Lze se vůbec takové oběti vzpírat? Hluboko sklonil hlavu. Řekl:

„Jestli to přikazuješ, otče, pojedu.“

„Chci to… Ale to neznamená, že bych chtěl, abys jel s nimi. Než se rozhodneš, kam máš jet, rád bych, aby sis poslechl dobrou radu. Existuje jeden člověk, který ti takovou radu může dát…“

„Ukaž mi ho, otče.“

„Náš rod se kdysi spříznil s rodem kněžským. Poslední z tohoto rodu bydlí tam, za horami…,“ ukázal seschlou rukou směrem k vysokým kopcům. „Je to starý člověk, jen o něco málo mladší než já. Jmenuje se Zachariáš, syn Aramův. Vždy byl pokládán za moudrého a zbožného muže. Myslím, že takovým zůstal. Jeď za ním, jeď hned zítra. Navštiv ho a popros o radu…“

„Stane se, jak jsi řekl."

Jakub zvedl obě ruce a položil je na synova ramena. Chvíli tak setrvali tváří v tvář a jejich rty se pohybovaly v bezhlesé modlitbě.

2

V dáli na obzoru se před nimi tyčily hory. Štíty se vynořovaly jeden za druhým, zvětralé, odrolené časem. Byl to stejný hřeben, táhnoucí se od Betsur, který měl léta před očima. Odsud se však hory zdály jiné. Byly jakoby zřetelnější, místy přeťaté kolmými zlomy, místy sesypané do pyramid štěrku. Minulo poledne a žárem zploštělý prostor se zvedal prodlužujícími se stíny vzhůru. Slunce zbarvilo skály horkým oranžovým nádechem, tak odlišným od šedavé barvy, jakou tato hodina malovala na skály na druhé straně hor.

Holý, kamenitý svah postupně směrem dolů obrůstal zelení. Nad úzkými údolími se zvedala černá kopí cypřišů, pěnily se vlny palmových listů; níže se mezi trsy trávy bělaly kropenaté bodláky. Svahy vypadaly jako schody vyznačené nízkými zídkami z plochých kamenů. Nad zídkami rozkládala své listy vinná réva, mezi listy se modraly hrozny. Ještě níž, až dole v údolí, se táhly řady rozrostlých šedých olivovníků.

Ze všech obdělávaných políček se ozývaly hlasy lidí. V průzračném horském vzduchu, kde v tichu bublal jen potůček, se lidské hlasy nesly daleko, aby zároveň zněly podivně blízko.

Dva muži seděli na rovné střeše domu. Rohož nad nimi, spletená z rákosí a větví, vrhala kolem kropenatý stín s odlesky slunce. V této době tam za hřebenem ještě ležel

na všem polední žár. Zde již bylo cítit první osvěžující vánek moře.

„Chceš-li slyšet mou radu, Josefe, synu Jakubův," promluvil starý kněz, „povím ti ji. Tvůj otec dobře rozhodl, že musíš opustit rodnou vesnici. Nebezpečí, o kterém se mluví, možná doopravdy existuje. Říká se, že Herodes zešílel. Všude vidí nepřátele. Je schopen zabít všechny, na které jeho špehové ukážou. Stále o tom přicházejí další a další zprávy – a proto tomu tak bude. Ale také je dobře, že jsi nejel do Sýrie. Neznám vaše příbuzné a možná, že si zachovali čistou víru a neporušené zvyky, přestože žijí mezi *góji*. Snad. Jsou na světě takoví. Ale bohužel vím, že většina našich bratrů, kteří žijí v těchto krajích, podlehla nákaze. Náš svět, Josefe, je nakažen…"

Josef, sedící nehybně a poslouchající napjatě Zachariášova slova, se pohnul.

„Nevím, o čem mluvíš. Já žiji o samotě. Nevím, co se děje ve světě. Jeruzalém navštěvuji jen o svátcích. A dál nikdy nepřijdu…"

„Já však bývám ve městě často. Náš rod tvoří osmou třídu kněží, přesně podle Ezdrášova rozdělení. Každý půlrok na nás připadá služba v Chrámu. Ale nechodím do Jeruzaléma jen tehdy. Chodím tam za různými záležitostmi každý měsíc, a když jsem ve městě, vyslechnu si novinky a zprávy ze světa. Nejednou se setkám s lidmi z daleka…"

Odkašlal si a položil obě ruce, na nichž se mu loupala suchá kůže, na střešní zábradlí. S pohledem upřeným do dálky pokračoval:

„Dostali jsme se pod nadvládu Říma. Naši vlastní králové požádali Řím o pomoc. Ale i kdyby Římany nepozvali, oni by k nám stejně přišli. Dychtí po moci. Jsou chytří, tvrdí a bezohlední. Římští císařové nám přinesli mír. Jejich

vojáci střeží hranice i cesty, jejich výběrčí vymáhají daně. Ale Řím, to není jen tvrdá ochrana. To je také pramen jedu, nebezpečného jedu… Všechno zlo, které Řím našel u každého přemoženého lidu, vniklo do jeho srdce, zde vykvasilo a stalo se jeho vlastním zlem. Řím má své bohy a je připraven přijmout do svého panteonu každého dalšího boha. Všechen klam, pýcha, poživačnost i rozkoš proudí do Říma a z Říma se zase rozlévá do celého světa. To je ta nákaza, o které mluvím. Dříve než Řím uchvátí svou další kořist, jako had uštkne svou oběť…“

Opět na chvíli zmlkl a jen s přivřenými víčky hleděl na holé štíty vzpínající se nad zelenými svahy.

„Římská péče a římský mír,“ pokračoval, „přinášejí bezpečí. A přece jsou jedovaté… Tam, kde naši žijí mezi cizími, nakazí se zlem lehce. Ale ono hrozí nám všem, i zde. Mnoho kněží říká: Dokud panuje mír a my můžeme přinášet oběti Nejvyššímu, je dobře. Herodes se nevměšuje do našeho života, hranice království jsou hranice království Davidova. Ale farizeové se bouří. Hlásají, že pro zachování čistoty musíme začít válčit. Slibují, že už brzy vydají signál k boji. Připomínají staré proroctví o *Mesiáši*. A přesto udržují blízké styky se dvorem. Někteří se dokonce vetřeli do Herodovy přízně. Těžko říct, o co usilují doopravdy. Lid neví, koho má poslouchat. Izrael se stal stádem, které ztratilo svého pastýře…“

Kněz ustal, když zaslechl na schodech kroky. Žena, která se objevila na terase, byla již stará, ale na její povadlé, vrásčité tváři se dosud uchovaly stopy neobvyklé, poutavé krásy. Hleděla velkýma černýma očima, pod nimiž visely tmavé váčky. Tvář byla přísná, téměř mužská. V obou rukou nesla opatrně velký džbán. Za ní šla služka s podnosem, na němž byla miska s ječnými plackami, ovoce,

bylinný salát a ovčí sýr. Postavila všechno na stůl. Pak se žena uklonila a řekla:

„Minula doba práce a blíží se večer. Nechtěl by můj muž a také jeho mladý host pojíst skromné občerstvení, které jsem si dovolila přinést?“

Stála, hlavu sklopenou a ruce složené na prsou. Vypadala spíše jako služebná než jako manželka. Starý kněz otočil hlavu a podíval se na ženu. Jejich oči se setkaly a vzápětí se obě tváře proměnily. Zmizel jak přísný výraz ve tváři ženy, tak úzkost a bolest vyvolávající napětí ve tváři muže. V očích obou se objevilo horoucí světlo, na rtech se rozlil úsměv. V tu chvíli přestali být starými lidmi, kteří již mají život za sebou.

„Staň se, jak říkáš,“ odpověděl Zachariáš. „Jistě již minul čas práce.“ Obrátil se na Josefa: „Chceš, můj hoste, odříkat modlitbu?“

Josef zvedl ruce.

„Ne, Zachariáši, pomodli se ty. Jsi kněz. Máš velkou důvěru našeho Pána.“

Starý muž se zachvěl. Na tvář, před chvílí rozjasněnou, padl opět stín. Stiskl rty, v obličeji mu škublo. Tak, jako když člověkem projede krutá bolest. Ale hned se přemohl. Jen ve tváři se opět rozhostil výraz smutku, kterého si Josef všiml, hned jak vstoupil do knězova domu. Zachariáš sáhl po plášti a s lehce se chvějícím hlasem začal odříkávat *minu* – modlitbu na zakončení práce:

„Blahoslavený buď, Pane, Králi všeho světa, že jsi nám dovolil prožít den těžké práce a uchránil nás od hříchů…“

„Amen,“ řekl Josef, když Zachariáš dopověděl poslední slova.

Odhodili pláště přehozené přes sebe a usedli ke stolu. Byli opět sami, ženy odešly. Vánek byl silnější.

Ve větvičkách tvořících přístřeší nad terasou to zašumělo. Místo pokřikování pracujících lidí zazněla píseň, kterou si zpívali, vracejíce se z vinic.

Jedli mlčky. Teprve když skončili a napili se vína smíchaného s vodou, Josef řekl:

„Děkuji ti, Zachariáši, za tvou radu. Otec udělal dobře, když mě za tebou poslal. Ale jednu věc jsi mi neřekl. Když myslíš, že musím opustit rodnou vesnici a když souhlasíš se mnou, že nemám chodit za bratranci do Antiochie, pověz, kam mám podle tebe jít? Co ti o tom říká Hospodin?"

Zachariáš nezdvihl sklopenou hlavu. Rukou, na níž měl tenkou, zdrsnělou kůži, lesknoucí se jako hadí, jezdil po hraně stolu sem a tam.

„Očekáváš ode mne příliš mnoho, Josefe, synu Jakubův," řekl po chvíli těžkého mlčení. „Řekl jsem ti jen to, co mi diktovala zkušenost starého člověka, který už v životě něco viděl a slyšel. Ale nehledej v mých slovech vůli Hospodinovu…"

A knězovou tváří opět projela křeč.

Josef se na Zachariáše tázavě podíval.

„Nerozumím tvým slovům. Jako kněz stojíš blízko Hospodinu. Sloužíš Mu. Můžeš lépe poznat Jeho vůli."

Zachariáš zavrtěl hlavou.

„A přesto na mně požehnání Hospodinovo nespočinulo…"

„Jak to myslíš?"

„Nemám syna…"

Josef sklopil zrak.

„Vím, Zachariáši, o tvém neštěstí. Avšak Hospodin…"

Kněz ho nenechal domluvit.

„Chceš říct, že Hospodin může dělat, co chce? To jistě ano. Ale když seslal takovou hanbu na svého kněze, je vidět, že ho považuje za nehodného!“

V těch slovech již nebyla bolest, ale zoufalství. Josef sevřel ruku, i s cípem pláště, který držel v prstech, v pěst. Podle toho, jak Zachariáš vyhrkl poslední slova, usoudil, že se neměl s kým podělit o své trápení a že ho možná poprvé vyslovuje nahlas. Instinktivně učinil v první chvíli gesto, jako by chtěl dalšímu Zachariášovu vyznání zabránit. Ale pak přemohl svůj strach. Pokud chtěl Zachariášovi pomoci, musel ho vyslechnout. – Vzít na sebe část té tíhy, která drtí druhého člověka.

„On neodhání ty, kteří mu chtějí sloužit…,“ začal.

„Ale mě odehnal, Josefe.“ Zachariáš to řekl bolestně. „A nejen to mě potkalo…“

Zmlkl, musel se vyrovnat sám se sebou. Viditelně nebylo lehké, aby pokračoval dál. Ale po prvních slovech se hráz mlčení protrhla. Ztišil hlas a mluvil šeptem:

„Možná si toho ani nikdo nevšiml… Ale já to vidím… Tolik let vykonávám kněžskou službu… Tolik let! A nikdy, nikdy za celá ta léta na mě nepadl los, abych obětoval kadidlo! Tu nejčestnější oběť!“

Když ze sebe dostal tato slova, odmlčel se. Nastalo ticho, jako by zaklaplo víko. Večerní vánek stále silněji šelestil větvičkami. Potok dole jako by ještě více hučel.

„Můj život končí,“ pokračoval dál Zachariáš. „Sloužím již poslední rok. Pak už mě nebudou zvát. Hospodin mi dal znamení, že se mnou není spokojen…“

„Znáš přece Joba,“ řekl Josef. Horečně hledal něco, čím by pomohl Zachariášovi vystoupit ze dna zoufalství. „Jeho přátelé si mysleli, že na něho Hospodin seslal trest. Ale on cítil, že je nevinný.“

„Cožpak existuje někdo, kdo by se mohl cítit nevinný?“ Zachariášova slova padala tragicky pomalu. „Já jsem našel svoji vinu…“

Chybělo málo a Josef se zeptal: Co jsi učinil? Ovládl se však. Cítil, že Zachariáš o sobě musí povědět jen tolik, kolik sám chce. Nemohl neposlouchat jeho zpověď, ale nemohl ji také uspíšit.

„Tíží mě vina…,“ Zachariáš stále mluvil pomalu, zdánlivě velmi klidně. „Přemýšlel jsem o ní dlouho a nalezl jsem ji v sobě…“ Na chvíli se zarazil. „Jsem vinen láskou k ženě!“

„Láskou?“ opakoval Josef překvapeně. „Jak se lze provinit láskou?“

„Láska má mít svou míru…“

„Ale tebe přece neodvedla od služby.“

„Neodvedla. Ale nedala na sebe zapomenout…“

„A to musí?“

„Musí!“ zvolal tvrdě. „Co je lidská láska? Potěšení, které musíme umět ovládnout.“ Podepřel si hlavu rukou. Byl unavený. Jako by si vyrval z těla třísku, která v něm dlouho vězela. Vypovídal se z bolesti, která ho v osamělé bitvě vyčerpávala každou noc. „Vidíš, Josefe,“ snažil se mluvit velmi klidně, ale jeho klid byl pouze zdánlivý, hlas se mu chvěl. „Miluji ji. Je mi nejdražším, nejbližším přítelem… Zákoníci,“ hlasitě polkl, „zákoníci říkají: Děkujme denně Hospodinu, že nás neučinil ani *gójem*, ani ženou… Nedokázal bych se tak modlit! Nikdy… Oba jsme již staří. Nevím, co bude, až k jednomu z nás přijde smrt. Protože když přicházejí dny služby a já musím odejít – nepřestávám na ni myslet a stýská se mi po ní!“

Poslední slova již vyřkl potichu. Mlčeli. Josef si myslel: Proč to řekl mně, vždyť mě viděl poprvé? Pravda – stávalo se, že se mu cizí lidé svěřovali se svými starostmi. Přicházeli,

aby si objednali pluh nebo hák – a pak najednou usedli a vyprávěli o svém trápení. Prosili o radu. Jeho, který žil v tichu a tak málo znal život! Ale to byli prostí lidé. Pro ně byl *naggar*, známý svou zručností, autoritou. Zachariáš však byl kněz, zkušený člověk…

Namáhavě, jako kdyby měl zvednout velkou tíhu, začal:

„Nepřísluší mi, abych o tom mluvil, Zachariáši…“ rozložil bezradně ruce. „Neznám svět ani život. I já jsem slyšel rabína, který hlásal, že Hospodin znevážil ženu, když stvořil Evu z Adamova žebra, protože žebro není šlechetnou částí lidského těla. Říká se: žena byla stvořena pro muže, aby mu bylo lehčeji a příjemněji… Víme však, jak velmi své ženy milovali sami praotcové. Jakými hrdinkami byly Debora a Judit. Žena nemůže být stvořena jen pro muže. V lásce k ženě se ukrývá něco svatého… Dobře to nechápu a ani to neumím vyjádřit, ale jsem si jist, že tou láskou chtěl Hospodin ukázat něco velkého a tajemného…“

Josef znovu rozložil ruce a hleděl omluvně na kněze.

„Promiň,“ zašeptal, „nedokážu své myšlenky lépe vysvětlit…“

Zachariáš mlčel, ale očima lpěl na Josefově tváři.

„Jsi mladý,“ začal, „a přesto říkáš tak nezvyklé věci. Pokračuj, mluv dál. Tak ty si myslíš, že Hospodin určil velký úkol i ženě?“

„Věřím tomu!“ Josef horlivě vybuchl. „Jsem si jist, že ji jednou povýší a vyzdvihne k sobě. Neuměl bych milovat ženu jen proto, že je stvořena pouze pro mne…“

„Právě tak miluješ svou ženu?“

Rychle sklopil oči, ve studu, že svým životem nepotvrzuje svá slova.

„Já ještě nemám ženu…“

„Nemáš? Vždyť jsi v letech, v nichž si muž již měl vybrat svou družku."

„Čekám…," zašeptal.

Kněz pokýval hlavou.

„To znamená, že jsi dosud nenalezl tu, které bys mohl věnovat své city? Rozumím ti. Na hodně čekáš a hodně chceš dát… Čekej dál. Nepospíchej. Najdeš dívku, která bude hodna tvé lásky a tvé naděje. Kéž bys za to nezaplatil tak těžce, jako jsem zaplatil já!" dodal.

Josef neodpověděl. Obtížně nacházel odpověď na Zachariášovu bolest, která se drala na povrch jako klíček z kořene ukrytého hluboko v zemi. Nemohl se smířit s vysvětlením, ke kterému dospěl starý kněz. Avšak co mohl říct k neštěstí, které Zachariáše postihlo?

Ostrá červeň zalila vrcholky hor, za nimiž ležel Betlém. Vánek přerostl v silný vítr, který zmítal větvemi i listím. Dole, neviditelná pod deštníkem stromů, táhla domů stáda vracející se z pastvy. Slyšeli zvonky, bečení ovcí a lidské hlasy.

„Chceš se zítra vrátit domů?"

„Ano, Zachariáši."

„A co uděláš?"

„To, co jsi mi poradil. Odejdu. Ale ne s bratranci do Antiochie."

„Myslím, že v Antiochii bys nenalezl ženu, které chceš dát svou lásku. Tam se žije příliš okázale."

„Děkuji ti, Zachariáši, za všechny tvé rady. Ještě se rozhodnu, kam pojedu."

„Hospodin nechť tě provází!"

Odříkali ještě společně *arbit* – modlitbu nového dne, který měl přijít, vždyť jako se svět zrodil z temnot, nový den se rodí ze soumraku. A pak se rozešli. Služka Josefovi

připravila lůžko na terase. Ještě než ulehl, sešel dolů, aby se přesvědčil, zda je jeho osel, na němž přijel, v pořádku. Našel zvíře dobře opatřené: osel se ve spánku kýval nad kupkou sena plnou čerstvě posekaného bodláčí.

Vydal se zpátky k domu, když tu na něho někdo ze tmy zavolal:

„Josefe, synu Jakubův, počkej chvíli."

Zastavil se. Neviděl ženu, která mluvila, ale hned si domyslel, kdo na něho volal.

„Poslouchám, Alžběto."

„Odpusť, že jsem tě já, žena, oslovila. Ale jsem stará. Slyšela jsem tvůj rozhovor s mým mužem. Chtěla jsem ti poděkovat…"

„Za co mi chceš poděkovat?"

„Za to, že jsi zaplašil černé myšlenky, které ho tížily."

„Přece jsem je nezaplašil."

„Ale ano. Odešel odpočívat klidný. I za to, co jsi řekl o ženské lásce, ti chci poděkovat…"

„Já to tak myslím a cítím."

„Kde se v tobě vzaly takové myšlenky? I proroci říkají o ženě mnoho zlého."

„A přesto se zdá, jako by i oni něco tušili… Alžběto, říká se o tobě, že znáš knihy…"

„Znám. Ale proroctví jsou plná tajemství."

„To je pravda. Každý však měl matku. Já se na svou matku téměř nepamatuji. Ale myslím na ni s úctou a láskou. Nemohl bych na ni myslet ve zlém… Ten, o kterém hovoří proroci, bude také muset mít matku, která by ho byla hodna…"

„Mluvíš o *Mesiáši*?"

„Ano."

„Teď se o něm hodně mluví. Znám ve městě jednu starou ženu, která věří, že ho spatří, dříve než zemře. Myslíš si, že se opravdu objeví? Tolik generací čekalo a zemřelo, aniž by se dočkalo."

Nepřiblížila se k němu, stále hovořila ze vzdálenosti několika kroků. Ve tmě neviděl ani její siluetu.

„Nevím, Alžběto," řekl. „To by mohl spíš vědět tvůj manžel, zda se přiblížil čas *Mesiášova* příchodu. Kdyby bylo tušení té ženy pravdivé, už by musela žít ta, která bude jeho matkou…"

„Nechť je požehnané lůno té, která sejme pohrdání z žen!" zvolala. „On tak přece učiní!"

„Jsem si tím jist."

„Nechť je ti požehnáno, Josefe, za ta slova. Poslouchej…" Náhle se k němu přiblížila. „Poslouchej. Slyšela jsem, jak jsi říkal, že nemáš ženu a že čekáš na takovou, které bys mohl dát svou lásku. Znám dívku, která si zaslouží lásku, jako je tvoje…"

„Kdo je to?"

„Moje neteř. Rodiče jí zemřeli, zůstaly po nich dvě dcery. Můj muž dovolil, abychom je vychovali. Žily u nás léta. Starší je vdaná, má děti. Mladší teprve vyrůstá z dětských let…"

„A je tady u vás?"

„Ne. Odešla k sestře. Pomáhá jí s dětmi a v hospodářství. Bydlí v Galileji, v Nazaretu. Když chceš někam odjet, jak jsi říkal, jeď do Nazaretu. To je město, v němž dobrý řemeslník jako ty najde lehce práci. Vyhledej ji a prohlédni si ji. Ó, jak bych byla šťastná, kdyby sis ji vzal za ženu!"

„Říkala jsi, že je hodna lásky?"

„Jestli existuje dívka, pro niž lze obětovat všechno, je to ona."

„To je mnoho. Chtěl bych mít ženu, kterou bych mohl milovat tak, jako miluje tvůj muž tebe. Vychovala jsi ji, musíš ji dobře znát…“

Bílá postava vystoupila ze tmy ještě o pár kroků blíže.

„Nevím, zda bych mohla říct, že ji znám,“ vyhrkla. „Je to moje neteř, a přesto nikdy nepochopím, kde se vzala taková dívka mezi námi… Musíš ji vidět sám. Nikdy jsem neslyšela muže, který by mluvil o lásce jako ty. Když umíš milovat, snad jí porozumíš… Jeď, uvidíš! Nelituj námahy, Josefe.“

Na nebi vyšel měsíc a jeho svit prostupoval větvemi zmítanými ve větru. Postava ženy, rýsující se ve tmě, nyní vypadala jako zjevení.

„Ano, Alžběto,“ odpověděl. „Vydám se do Nazaretu…“

3

Král vztáhl ruku po poháru s vínem. Zdvihl pohár k ústům, ale náhle ho něco napadlo a ruku s pohárem odtáhl pryč. Jeho černé oči zaplály, pohledem přelétl obličeje sluhů stojících u stěny. Gestem si zavolal jednoho z nich. Odlil trochu vína z poháru do nádoby stojící na stole a pozorně na sluhu hleděl. Rozkázal:

„Pij!"

Ani na chvíli nespustil oči z jeho tváře. Sluha se celý roztřásl. Byl to však rozkaz, a tak smočil ústa ve víně. Král mu přikázal vypít všechno. Drahnou chvíli si člověka prohlížel. Konečně mu pohybem ruky kázal odejít. Teprve nyní přiložil pohár k ústům. Pil dlouho, pomalu, doušek po doušku. Dopil do dna. Odložil pohár. Podepřel si hlavu rukou. Vyjekl:

„Říkám ti: Nikdo mě nemá rád!"

Žena, sedící vedle něho, mu odporovala.

„Ale to se mýlíš, Herode. Mnoho lidí…"

Přerušil ji netrpělivým pohybem ruky.

„Nikdo, nikdo!" ujistil ji. „Nikdo! Proto jsem je musel nechat zabít. Své vlastní syny…"

„Byli špatní," řekla žena konejšivě. „Musel jsi to udělat. Chystali spiknutí, vyvyšovali se nad ostatními. Oni i jejich ženy. Alexandrova žena chtěla být první u dvora. Moje Berenika musela tolik snášet od Aristobula! Stále ji urážel, říkal, že pochází ze špatného rodu. Vykřikoval, že ty, Herode,

jsi ho oženil s mou dcerou, zatímco jeho bratr má za ženu královnu…“

„Štěňata!“ procedil mezi zuby. Přejel si rukou po krku, jako by ho něco dusilo.

„Tak vidíš…“

„Ale to byli Mariamnini synové!“ vydralo se ven, jako kdyby vyplivoval hustý hlen.

„Ona…,“ začala.

„Mlč!“ vykřikl. Hlas se mu zlomil. Naklonil se k Salome. Prudce, chrčivě ze sebe vyrážel:

„To ty jsi mi namluvila, že mě podvádí! S tvým mužem! Ty! Kvůli tobě jsem ji odsoudil k smrti! Kvůli tobě! To ty! Ty! Ty!“

Udeřil pěstí do stolu, až několik náramků na jeho zápěstí zazvonilo. Herodova tvář změnila výraz: předtím smutná, téměř tragická, stala se nyní divoká, zrůzněná vztekem. Hněv rozedmul chřípí. Na čele tepala žíla. I přes černě nabarvené vlasy a vousy byl nyní na králově tváři patrný jeho věk a známky nemoci, kterou trpěl. Tváře měl propadlé, z úst mu páchlo. Krk připomínal krk oškubaného ptáka. Ohryzek po něm běhal nahoru a dolů. Ale ani věk, ani nemoc nezdolaly houževnatost Herodova těla. Náruživá láska k životu v něm bojovala s každou slabostí.

Žena, polekaná jeho výbuchem, ustoupila.

„Vždy jsem bránila jenom tebe a tvé právo,“ řekla a vložila do hlasu uražený tón. „Chtěla jsem jen tvé dobro, Herode. Jsme přece rodina. Feroras…“

„Nevěřím Ferorasovi!“ přerušil ji.

„Je to tvůj bratr, Herode. Vždy jsi ho měl rád.“

„On mě nemá rád!“

„Ne on, ale ta jeho Roxana. Ona ho navádí.“

„Ona nebo on, nevěřím mu! Roxana…," zaskřípal zuby. Natáhl před sebe ruku s napřaženým ukazováčkem. „Tobě taky nevěřím! Abys získala nového milence, chtělas mě otrávit!"

„Mám muže, kterého jsi mi sám vybral…"

„Máš i jiné muže. Donesli mi, že se stýkáš s Antipatrem!"

„To je lež! Je to můj synovec!"

„A co na tom?" Herodův hněv se nečekaně změnil v smích. Chechtal se, odhaluje své krátké černé zuby. „Tobě to vadí? Jsi stále mladá. Náš rod si uchovává mládí dlouho. Feroras si vzal Roxanu…"

„Neudělal dobře," rychle na to navázala. Byla spokojena, že Herodes přestal mluvit o ní a že se zabývá mladším bratrem. „Úplně se kvůli ní pomátl. Povznesl otrokyni na roveň královské ženy! Odstrčil tvou dceru. Roxana ho štve proti tobě. S matkou a se svou sestrou urážejí mé dcery. Říkají o mně lži. Ale Feroras je nevinný. To ony ho očarovaly. Matka Roxany je čarodějka. Zná tajná slova, zná čáry. Umí vařit jedy…"

„Nechtěl ji opustit." Herodes měl mrzutý výraz. Pohledem spočinul na barevném povrchu inkrustovaného stolku. „Žádal jsem ho o to. Prosil jsem ho. Prosil! Nemá mě rád!"

Vjel si prsty do vlasů. Naklonila se k němu.

„Je ti však oddaný. To ony…"

„Nemá mě rád," opakoval. „Nikdo mě nemá rád…" Vrátil se ke svému výroku jako žebrák ke svým naříkavým prosbám. „Musel jsem je nechat zabít. Napsal jsem cézarovi, že pláču, ale že to musím udělat. On mi však rozumí. Boargasovi jsem přikázal, aby vzal na mučidla jeho lidi. Všichni doznali, že připravovali spiknutí. Chtěli mě zabít.

Dokonce i vůdce Tyron se toho zúčastnil, i když mi tolik let věrně sloužil. Všichni se proti mně spikli. Vydal jsem je davu a lidé je utloukli holemi…“

„Protože tebe má lid rád,“ řekla.

Zdvihl hlavu, kterou předtím držel svěšenou, a upřel na Salome divoký pohled.

„Co to povídáš? To není pravda!“ křičel. „Nemají mě rádi! Nikdo mě nemá rád! A tolik jsem toho pro ně udělal…“

„Vědí to…“

„Vědí?“ zaskřípal zuby s hněvivou ironií. „Samozřejmě že vědí! Mají království, jaké neměli dokonce ani za časů toho svého báječného Davida! Osídlil jsem Židy Trachonitis. Stavím jim Chrám, který obdivují Řekové i Římané! Kdo toho pro ně tolik udělal? Vědí o tom, jistě! A přesto mě nenávidí!“

„To jen někteří…,“ snažila se ho uklidnit.

„Oni poslouchají právě ty některé!“

„Dnes poslouchají, zítra je opustí. Židé jsou takoví: dnes někoho velebí, zítra ho roztrhají na kusy. Pamatuješ, jak jsi potrestal farizee? Kdo se jich zastal?“

Umlčel ji novým úderem pěsti do stolu.

„Dost! Žvaníš a žvaníš! Já ti říkám: Nikdo mě nemá rád. Bratři mě nemají rádi, i když jsem z nich udělal krále! Židé mě nemají rádi, i když jsem se kvůli nim stal židem. Ani vepřové nevezmu do úst! Přizpůsobuji se jejich bláznivým předpisům! Mincířům jsem nedovolil vyrýt svou hlavu na penězích! Buduji jim chrámy! Jejich královna byla moje žena! Jsem opravdový židovský král. Opravdový král, takový, jakého nikdy neměli!“

„Jsi takový král. A nyní máš za ženu veleknězovu dceru.“

„Neváží si ho, protože jsem ho udělal veleknězem já! Och, chtěl bych je přinutit, aby mě milovali! Stále mě z něčeho obviňují. Z Mariamniny smrti, ze smrti jejích synů… Obviňují, i když Hasmoneovce rádi neměli. Bojovali s nimi. Úpěnlivě prosili Římany, aby přišli a chránili je před jejich vlastními králi! To já jsem je sjednotil a vybudoval židovské království! Za všechno vděčí mně! Proč mě nechtějí milovat?“

„Je to úskočný a nevděčný národ…“

„Jsou úskoční. A přesto chci, aby mě milovali! Zapomněl jsem farizeům jejich dávnou vzpouru a projevil jsem jim svou přízeň. A oni teď řvou, aby lidé nepřísahali věrnost císaři. Hlupáci! Sami si kdysi Římany zavolali! Budu je zase muset dávat za trest ukřižovat. A já je nechal jen platit…“

„Bylo by lépe, kdybys k nim nebyl tak shovívavý. Mám zprávy, že se scházejí a domlouvají s Roxanou…“

Nic neřekl, jen sáhl po noži ležícím na stole a začal jím vztekle bodat do inkrustované desky stolku. Mezi obočím se mu objevila hluboká vráska. Zahleděl se do prostoru a zdálo se, že o něčem usilovně přemýšlí. Náhle se zeptal:

„Komu přenechám trůn, když oni už nežijí?“

„Máš i jiné syny: Antipatra, Archelaa, Antipase, Filipa…“

Hněvivě trhl rameny.

„Ty bys přirozeně chtěla, abych králem udělal Antipatra…?“

V Herodových očích to zajiskřilo podezřením. Odpověděla se snahou o důstojnost:

„Chci toho, koho budeš chtít ty, Herode.“

„Židé neuznají nikoho.“

„Když jim rozkážeš, budou muset poslechnout. Jsi král.“

„Uvidíš, co se bude dít. Budou se bouřit, připraví vzpouru. Pošlou zprávu do Říma, podplatí lidi okolo cézara… Budou znovu prosit, aby se Římané sami ujali vlády v jejich království. Já je znám!“

„A proto jim nesmíš projevovat tolik náklonnosti.“ Ztišila hlas. „Víš, že Roxana dala farizeům peníze, aby měli z čeho zaplatit daň, kterou jsi jim uložil?“

„Víš to jistě?“

„Moji zvědové přinášejí jen jisté zprávy. Dala jim peníze a oni slíbili, že se budou modlit, aby se Feroras stal po tvé smrti králem…“

Herodes nic neřekl, jen zaskřípal zuby, jako by pilou přejel po hřebíku zatlučeném do dřeva. Králova snědá tvář zpopelavěla. Notnou chvíli seděl beze slova. Nakonec vykřikl:

„Ještě jsem neumřel! Feroras dostal Pereu a má dost! Sám jsem přesvědčil Římany, aby ji dostal. Nemá syna, a proto se země po jeho smrti musí vrátit mně. Když Roxana intrikuje, přikážu Ferorasovi, aby opustil Judsko. Ať se vrátí domů. Máš pravdu – ona ho štve proti mně…“

A náhle, se sobě vlastní schopností přeskakovat z jedné věci na druhou, se zeptal:

„Kde jsou děti Alexandra a Aristobula?“

„Zde v paláci. Myslela jsem si, že bys mohl chtít rozhodnout o jejich osudu…“

Ihned změnil tón: přešel od hněvu k ostražité mírnosti.

„Jsi moudrá a věrná, Salome. Ty jediná. Poslouchej…“ Zdvihl prst a řekl, hledě na ni se zlým úsměvem: „Děti dám Ferorasovi. Bude muset bdít nad jejich životy…“

Významně zamručel a oba propukli v smích.

„Skvělý nápad,“ přiznala. „Jak tě obdivuji!“

Chvíli se smáli. Náhle smích skončil. Nastalo ticho. Herodes začal znovu nožem, který držel v ruce, tlouct do desky stolku.

„Chci, aby mě Židé milovali…," vrátil se ke své bolesti. „Musí mě mít rádi. Nikdo pro ně neudělal tolik, jako jsem udělal já. Kdyby nebylo mě, sebrali by království Římané!"

„Myslíš, že Římané židovské království potřebují?"

„Římané jsou nenasytní vládcové," suše se zasmál. „Kromě toho nikdo neví, kdy může znovu vypuknout válka s Parthy. Jsou však rozumní. Věří mi. A já jsem cézarův přítel. Doporučil jsem všem, aby složili přísahu císaři…"

„Právě proto farizeové tak křičí…"

„Hlupáci, hlupáci! Nejdřív Římany prosili: přijďte nás zachránit, a potom se proti týmž Římanům bouří. Jací jsou to hlupáci, ti farizeové! Nevědí, že Římané vymysleli něco, co by je ještě více rozhořčilo…"

„O čem to mluvíš?"

„Říkal mi Saturnin, že císař chce, aby se v království, stejně jako v celém impériu, uskutečnilo sčítání lidu. Řím chce vědět, kolik má lidí a kolik lidí mají jeho spojenci. Ale já znám Židy. Nemají rádi, když je někdo počítá. Domnívají se, že sčítání se nelíbí jejich Bohu, že by na ně přivolalo Boží trest. Všichni budou muset složit přísahu věrnosti císaři ve svých rodných městech. Než ji složí, budou se muset zapsat do rodových knih. A já potom nechám ty knihy sebrat! Římané budou mít, co chtějí…"

„Moudře jsi to vymyslel."

„Mě jen tak někdo nedoběhne," nafoukl se. „Pamatuješ? Kleopatra si se všemi pohrávala, ale mě s Římem porazit nedokázala. Já viděl její smrt – ne ona moji! A háje Jericha se vrátily mně!"

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy ***Stín otce*.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.